

УДК 338.246

В.А. КУЧИНСЬКИЙ, к.е.н., доц. НТУ «ХП», Харків
Н.А. КОРОБКА, студентка НТУ «ХП», Харків

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ОСНОВІ УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДХОДУ ДО ОЦІНКИ ТА ВІДБОРУ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Запропоновано методичний підхід до оцінки та відбору інноваційних проектів для їх впровадження, який допоможе підвищити ефективність інноваційної діяльності підприємства.

The methodical going is offered near an estimation and selection of innovative projects for their introduction, which will help to promote efficiency of innovative activity of enterprise.

Ключові слова: інноваційна діяльність підприємства, інноваційний процес, інноваційний проект, ефективність, механізм реалізації, критерії оцінки, інноваційний потенціал, інноваційна стратегія.

Вступ В сучасних умовах функціонування виробничих підприємств та розвитку науково-технічного прогресу передумовою ефективної діяльності суб'єктів господарювання є здійснення ефективної інноваційної діяльності.

Постановка задачі Метою авторів є розробка методичного підходу до оцінки та відбору інноваційних проектів, який допоможе підвищити ефективність інноваційної діяльності на підприємстві.

Методологія Методологічною основою виконаного дослідження є діалектичний метод, що дозволяє розглядати явища і процеси в динаміці. Теоретичною основою є сучасні концепції розвитку економіки, наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем інноваційної діяльності підприємства. Для дослідження існуючих підходів, обґрунтування авторських позицій використовувалися такі методи дослідження: системний підхід, проблемно-цільовий аналіз, абстрактно-логічний аналіз і синтез.

Результати дослідження Під інноваційною діяльністю розуміється діяльність колективу підприємства, спрямована на забезпечення доведення науково-технічних ідей, винаходів (новацій) до результату, придатного до практичного застосування та реалізації їх на ринку з метою задоволення потреб суспільства в конкурентоспроможних товарах і послугах. У статті 3 Закону України «Про інвестиційну діяльність» інноваційна діяльність визначається як «одна з форм інвестиційної діяльності», що здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу. Ця діяльність охоплює [1]:

- випуск і поширення принципово нових видів техніки і технологій;
- прогресивні міжгалузеві структурні зрушення;
- реалізацію довгострокових науково-технічних програм з великими строками окупності витрат;
- фінансування фундаментальних досліджень для здійснення якісних змін у стані продуктивних сил;
- розробку і впровадження нової ресурсозберігаючої технології, призначеної для поліпшення соціального й екологічного становища.

Інноваційна діяльність передбачає створення цілого комплексу наукових, технологічних, організаційних, фінансових і комерційних заходів, які у своїй сукупності ведуть до створення інновації.

Інноваційна діяльність у повному обсязі має комплексний, системний характер і охоплює такі види роботи, як пошук ідей, ліцензій, патентів, кадрів, організацію дослідницької роботи, інженерно-технічну діяльність, яка об'єднує винахідництво, раціоналізацію, конструювання, створення інженерно-технічних об'єктів, інформаційну та маркетингову діяльність. Усе це створює прогресивні умови для інноваційного розвитку та активізації інноваційних процесів. Тобто інноваційна діяльність розглядається як сукупність робіт, які виконуються певними організаційними структурами від зародження ідеї, її розроблення і до комерціалізації в умовах конкуренції.

Інноваційна діяльність на підприємстві здійснюється у вигляді інноваційних процесів. Інноваційний процес можна розглядати як комплекс послідовних дій, унаслідок яких новація розвивається від ідеї до конкретного продукту і поширюється під час практичного використання. Перебіг інноваційного процесу, як і будь-якого іншого, визначається складною взаємодією багатьох чинників. Успіх на цьому шляху залежить від управлінського механізму, який об'єднує в єдиний потік витрати наукової ідеї, її розроблення, впровадження результату у виробництво, реалізацію, поширення і споживання. На розвиток інноваційного процесу впливають [1]:

- стан зовнішнього середовища, у якому він проходить (тип ринку, характер конкурентної боротьби, практика державного регулювання, рівень освіти, організаційні форми взаємодії науки і виробництва тощо);
- стан внутрішнього середовища окремих організаційних і господарських систем (фінансові та матеріально-технічні ресурси, застосування технологій, зв'язки з зовнішнім середовищем та ін.);
- специфіка самого інноваційного процесу як об'єкта управління.

Ефективність інноваційного процесу визначається лише після впровадження інновації, коли з'ясовується, у якій мірі вона задовольняє потреби ринку. Важливе значення при цьому має інструмент моделювання. Модель інноваційного процесу дає змогу виділити в інноваційній діяльності окремі складові, відкриваючи тим

самим можливість наскрізного планування інновації за стадіями, з урахуванням кон'юнктурних змін.

Пропонується розглядати механізм реалізації інноваційних процесів на підприємстві у вигляді, представленому на рис. 1.

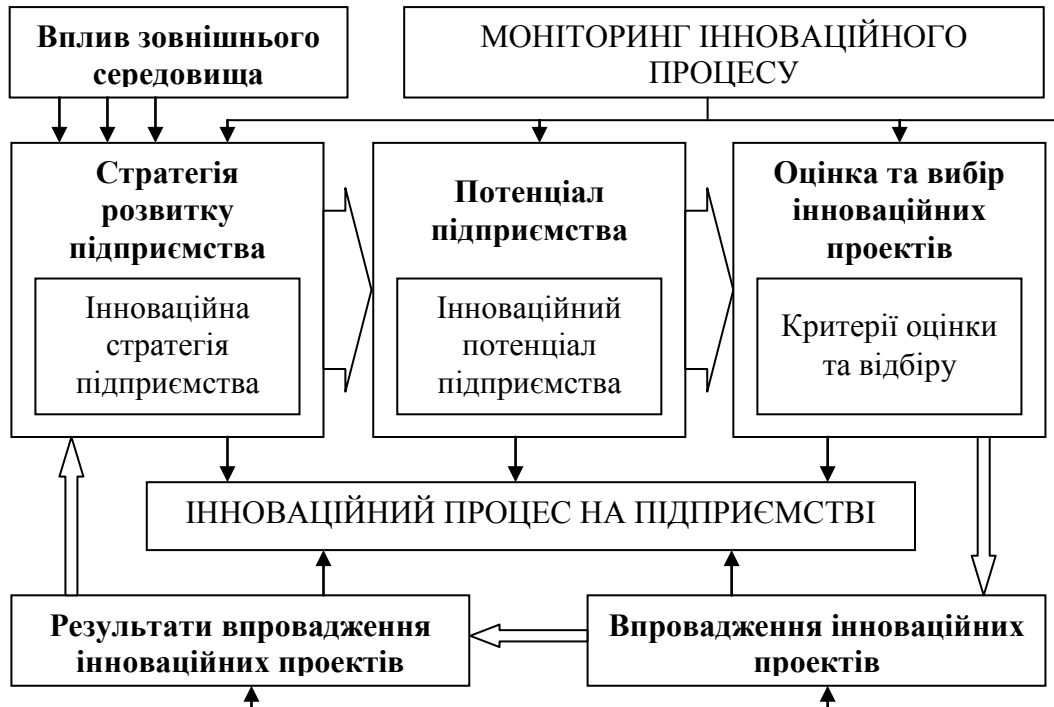

Рис. 1 – Механізм реалізації інноваційних процесів на підприємстві

Виходячи з того, що інноваційна діяльність є вирішальним елементом розвитку сучасного виробництва, проблеми економічного обґрунтування інноваційних рішень набувають особливої актуальності.

Ефективність інноваційної діяльності слід визначати з урахуванням наступних підходів:

- 1) оцінка економічної ефективності нововведення стосовно підприємства, тобто як воно забезпечує конкурентоспроможність, прибуток і фінансову стабільність підприємства;
- 2) оцінка ефективності управління інноваційною діяльністю з погляду забезпечення неперервності інноваційного процесу і досягнення кінцевої мети одержання новинок (продукту, технологій), які відповідають вимогам ринку;
- 3) урахування часу, тобто здатність одержувати необхідні ре-зультати за визначений проміжок часу.

У сучасних ринкових умовах підвищуються вимоги до економічних вимірів і економічних обґрунтувань прийняття рішень стосовно інноваційних проектів, які можуть фінансуватись тільки після економічної оцінки кожного з можливих їх варіантів. Слід зважати на те, що підприємства (організації) будують свою діяльність в напрямі досягнення своїх локальних цілей, перш за все можливості успішно функціонувати на

ринках виробництва нових товарів і послуг, які з'являються в результаті впровадження нових технологій. Кінцевим результатом інноваційної діяльності будь-якої організації є виробництво конкурентоспроможної продукції та зміцнення позицій на ринку і свого фінансового стану. За такого підходу вибір кращого варіанта інноваційного проекту передбачає одержання більших результатів з меншими чи однаковими витратами. Отже, у загальному вигляді економічна ефективність інновацій визначається порівнянням результатів з витратами, що забезпечили цей результат.

У літературі описана достатня кількість методів, за допомогою яких здійснюється обґрунтування вибору інноваційних проектів, виявляючи їх економічні переваги.

Одним із найпростіших методів, який широко використовується, є метод відбору інноваційних проектів за допомогою переліку критеріїв. Сутність його полягає в такому: розглядається відповідність проекту кожному з установлених критеріїв і за кожним критерієм оцінюється проект. Метод дає змогу виявити всі переваги та недоліки проекту і гарантує, що жоден з критеріїв, які необхідно взяти до уваги, не буде забутий. Критерії можуть відрізнитись залежно від конкретних особливостей галузі чи організації, їх стратегічної спрямованості. При складанні переліку критеріїв використовуються лише ті, які безпосередньо відповідають цілям, завданням і стратегії організації.

У разі необхідності формалізації результатів аналізу проектів за переліком критеріїв використовується бальний метод оцінки проекту. Для цього окреслюються найважливіші чинники, що визначально впливають на результати проекту (складають перелік критеріїв). Критеріям надається вага залежно від їх відносної важливості. Відносна значущість чинників – «дуже високий», «високий» і т.д. – виражається кількісно. Загальну оцінку за даним методом одержують шляхом перемноження вагових рангів критеріїв на відносні значення чинників.

Для експертної оцінки інноваційного проекту пропонуються критерії представлені на рис. 2.

Рис. 2 – Запропоновані критерії експертної оцінки інноваційного проекту

З урахуванням специфіки діяльності підприємства, його цілей, потенціалу та інших факторів перелік даних критеріїв може зазнавати значні зміни.

Проект оцінюється за п'ятибальною шкалою по кожному критерію від 1 до 5: "5" – дуже висока оцінка; "4" – висока оцінка; "3" – задовільна оцінка; "2" – низька оцінка; "1" – дуже низька оцінка.

Також визначаються вагові коефіцієнти кожної групи критеріїв з допомогою ранжування за методом попарного порівняння.

Підсумкова оцінка проекту визначається за формулою:

$$O_k = \alpha \times \frac{\sum_{i=1}^{n_1} B_{1,i}}{n_1} + \beta \times \frac{\sum_{i=1}^{n_2} B_{2,i}}{n_2} + \delta \times \frac{\sum_{i=1}^{n_3} B_{3,i}}{n_3} + \varphi \times \frac{\sum_{i=1}^{n_4} B_{4,i}}{n_4} + \gamma \times \frac{\sum_{i=1}^{n_5} B_{5,i}}{n_5} \quad (1)$$

де O_k – підсумкова експертна оцінка k -го інноваційного проекту;

$\alpha, \beta, \delta, \varphi, \gamma$ – вагові коефіцієнти кожної групи критеріїв;

$B_{1,i}, B_{2,i}, B_{3,i}, B_{4,i}, B_{5,i}$ – бальна експертна оцінка i -го критерію відповідної групи критеріїв;

n_1, n_2, n_3, n_4, n_5 – кількість критеріїв у відповідній групі.

За результатами підсумкової експертної оцінки відбираються інноваційні проекти для впровадження на підприємстві.

Висновки

На основі запропонованого механізму реалізації інноваційних процесів на підприємстві було розроблено методичний підхід до оцінки та відбору інноваційних проектів для їх впровадження. Це дасть змогу підвищити ефективність інноваційної діяльності підприємства.

Список літератури: 1. *Краснокутська Н. В.* Інноваційний менеджмент: Навч. посібник. / *Н. В. Краснокутська.* — К.: КНЕУ, 2003. — 504 с. 2. *Балабанов И. Т.* Инновационный менеджмент: Учеб. пособие для вузов. / *И. Т. Балабанов.* — С.Пб.: Питер, 2001. 3. *Фатхутдинов Р. А.* Инновационный менеджмент: Учебник. / *Р. А. Фатхутдинов.* — М.: Интер-синтез, 1998.

Подано до редакції 04.01.2011